

(جرجی زیدان، همانجا؛ بستانی، ج ۱۰، ص ۴۲۹). او در ۱۸۳۴/۱۲۵۰ به کشور مالت رفت و افزون بر تدریس در مدارس مسیونرهای امریکایی به تصحیح کتابهایشان پرداخت و همانجا به مذهب پروتستان پیوست. همچنین ضمن همکاری با انتشاراتی عربی در مالت، در طراحی حروف چاپی عربی برای کتابهای این انتشارات شرکت جست (بلر^۱، ص ۶۰۴). او در مالت کتابهایی تألیف کرد، از جمله *الواسطة فی معرفة احوال مالطة* (جرجی زیدان، ج ۲، ص ۱۰۳-۱۰۴؛ حورانی^۲، ص ۹۸؛ «الشیخ احمدفارس الشدياق»، ص ۴۱۹-۴۲۰؛ طرزی، ج ۱، جزء ۱، ص ۹۶). در ۱۸۴۸/۱۲۶۴، شدياق به دعوت انجمن کتاب مقدس به دانشگاه کیمبریج^۳ انگلیس رفت و در آنجا در ترجمه کتاب مقدس به زبان عربی شرکت جست. این ترجمه در ۱۸۵۰/۱۲۶۶ در لندن به چاپ رسید (صلح، ص ۵۶-۵۵). این ترجمه موجود نیست. شدياق ترجمه این کتاب را به تنهایی به پایان رساند. ظاهراً ساموئل لی^۴، نماینده انجمن ترجمه کتاب مقدس، پس از اسلام آوردن شدياق، صلاح دید که این ترجمه جمع آوری شود (نویهض، ج ۲، جزء ۴، ص ۲۹۹-۳۰۰).

شدياق به فرانسه و برخی دیگر از کشورهای اروپایی نیز سفر کرد و کتاب *كشف المخبأ عن فنون اورویا* را درباره آداب و سلوک اجتماعی اروپاییان و علوم و آثارشان نوشت (جرجی زیدان، ج ۲، ص ۱۰۴؛ حورانی، همانجا). در فرانسه نیز در ستایش عبدالمجید، پادشاه عثمانی، قصیده‌ای سرود و در آن از نبرد او با روسیه یاد کرد و سلطان او را به آستانه فراخواند. او در پاریس با احمدپاشا بای، زامدار تونس، آشنا شد و تحت تأثیر بخشش او به بینوایان قرار گرفت و به تقلید از کعب بن زُهیر^۵ - که قصیده‌ای در مدح پیامبر سروده بود - قصیده‌ای در مدح او سرود. شدياق در ۱۲۷۳ به تونس رفت و سردبیری روزنامه رسمی *الرائد التونسي* را عهده‌دار شد. او در آنجا اسلام آورد و احمدفارس نامیده شد (جرجی زیدان، ج ۲، ص ۱۰۵، ۱۰۷). تمایل شدياق به اسلام از ابتدای حضورش در قاهره روشن شد. درباره اسلام آوردن او انگیزه‌های مختلفی ذکر کرده‌اند و حتی عده‌ای معتقدند که او قبل از مرگ کاتولیک شد اما آنچه مسلم است او تا پایان عمر بر دین اسلام ماند و به آداب اسلامی به خاک سپرده شد (مطوی، ج ۱، ص ۱۳۶-۱۳۹). در همان سال، دولت عثمانی او را به آستانه دعوت کرد و احمدفارس از تونس راهی آنجا شد و در ۱۲۷۷ اداره روزنامه *الجوائب* را عهده‌دار شد. *الجوائب* به تدریج در عراق، هند، ایران، مصر، منطقه شامات و مغرب عربی رواج یافت. او مجموعه مقالات ادبی و اخلاقی در این روزنامه می‌نوشت

éiner eurasiatischen Geschichte, ed. Grete Schaefer and Kurt Heinrich Hansen, München 1960; Annemarie Schimmel, *Morgenland und Abendland: mein west-östliches Leben*, München 2002.

/ خسرو ناقد /

شدياق، احمدفارس بن یوسف بن منصور، نویسنده، روزنامه‌نگار و از پیشگامان نهضت ادبی عرب. نام او فارس بن یوسف بود. او در ۱۲۲۰ در روستای عشقوت، در منطقه کسروان لبنان، در خانواده‌ای از مسیحیان مارونی به دنیا آمد (ادیب مرّوه، ص ۱۶۰؛ بستانی، ج ۱۰، ص ۴۲۸). مقطع ابتدایی را در مدرسه عین‌ورقه به پایان رسانید و از ده‌سالگی سرودن شعر را آغاز کرد (جرجی زیدان، ج ۲، ص ۱۰۱؛ یوسف اسعد داغر، ج ۲، ص ۴۵۸-۴۵۹؛ حتی، ص ۵۵۴؛ نویهض، ج ۲، جزء ۴، ص ۲۹۴). پس از مرگ پدرش در ۱۲۳۶، به خوشنویسی روی آورد و در آن چیره‌دست شد و از راه استنساخ کتب امرارمعاش می‌کرد (زکی محمد مجاهد، ج ۳، ص ۹۷۷). در همین سالها، برادرش، اسعد، از مذهب مارونی به آیین پروتستان گروید که این امر با خشم کلیسای مارونی روبه‌رو شد و به زندان و شکنجه و سرانجام مرگ وی (در ۱۲۴۶) انجامید. شدياق نیز که در همان اوان به تبع برادرش به مذهب پروتستان گرویده بود، از بیم آنکه زندگی‌اش در لبنان با مخاطرات روبه‌رو شود و به سفارش مسیونرهای امریکایی، در ۱۲۴۰ به مصر مهاجرت کرد (نویهض، ج ۲، جزء ۴، ص ۲۹۵؛ مطوی، ج ۱، ص ۵۲-۵۳، ۷۰۶۹؛ «الشیخ احمدفارس الشدياق»، ص ۴۱۹). طنوس شدياق، برادر احمدفارس، در کتاب خود به‌طور گذرا از اسعد یاد کرده‌است، اما از دلایل مرگ او سخنی به میان نیاورده‌است (ج ۱، ص ۱۳۷). فارس شدياق نیز با روشهای تند رجال مذهبی مارونی سر به مخالفت برداشت و آنان را به سبب آزار و شکنجه برادرش نکوهید (ج ۱، ص ۲۰۹، ۲۰۹-۱۳۶). شدياق در مصر به تدریس پرداخت و خود نیز می‌آموخت تا آنجا که در ادبیات عرب چیره‌دست شد (جرجی زیدان، ج ۲، ص ۱۰۲-۱۰۳؛ «الشیخ احمدفارس الشدياق»؛ ادیب مرّوه، همانجا). از این رو محمدعلی پاشا^۶، خدیو مصر، مسئولیت روزنامه *الوقائع المصرية* را به او واگذار کرد (جرجی زیدان، ج ۲، ص ۱۰۳؛ عبدالله ابی‌الله، ج ۴، ص ۱۱۵؛ نیز - مطوی، ج ۱، ص ۷۶-۷۸؛ طنوس شدياق، ج ۱، ص ۱۳۷-۱۳۸). شدياق در همین دوران ازدواج کرد که نتیجه این پیوند دو فرزند به نامهای سلیم و فایز بود

1. Blair

2. Hourani

3. University of Cambridge

4. Samuel Lee